

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשפו

ערב שבת־קודש

פרשת ראה

כ"ד במנחם־אב ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא־לאור על־ידי

מכון ליובאוויטש שעל־יד

צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ד במנחם-אב ה'תשס"ט – א' באלול ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ד במנ"א	הלכות סוטה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	הלי תפילין ומוזוזה וס"ת פרק ט.	מ"ע רכג. מליית קד.
ש"ק	כ"ה במנ"א	פרק ד. פעמי הכן וגוי. ספר קדושה והוא ספר חמישי.. הלכות איסורי ביאה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק י.	מליית קה. של. שלא. שלב. שלג. שלד.
א'	כ"ו במנ"א	פרק ג-ה.	הלי ציצית.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית שלו. שלה. שלו. שלח. שלט.
ב'	כ"ז במנ"א	פרק ו-ח.	פרק ב.	מליית שמ. שמא. שמב. שמוג. שדמ. שמה.
ג'	כ"ח במנ"א	פרק ט-יא.	פרק ג.	מליית שמח. שמת. שני. שנא.
ד'	כ"ט במנ"א	פרק יב-יד.	הלי ברכות.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית שנב. שמוז. שמו.
ה'	ל' במנחם-אב	פרק טו-יז.	פרק ב.	מליית נב. נג. נה. נד. שנד. שס. שסא.
ו'	א' באלול	פרק יח-כ.	פרק ג.	מליית קסא. קסב. מ"ע לח. מליית קס. קנח. קנט.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ד במנחם-אב	3:50	4:46	5:10	6:09	9:23	12:45	1:18	7:25.6	7:51
ש"ק, כ"ה במנ"א	3:51	4:47	5:11	6:10	9:23	12:45	1:18	7:24.5	7:50
א', כ"ו במנחם-אב	3:52	4:48	5:12	6:10	9:23	12:45	1:18	7:23.5	7:49
ב', כ"ז במנחם-אב	3:53	4:49	5:13	6:11	9:24	12:45	1:18	7:22.4	7:48
ג', כ"ח במנחם-אב	3:54	4:50	5:13	6:12	9:24	12:44	1:17	7:21.3	7:47
ד', כ"ט במנחם-אב	3:56	4:51	5:14	6:12	9:24	12:44	1:17	7:20.2	7:46
ה', ל' במנחם-אב	3:57	4:51	5:15	6:13	9:24	12:44	1:17	7:19.1	7:45
ו', א' באלול	3:58	4:52	5:16	6:14	9:24	12:44	1:16	7:18.0	7:43

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
8:03	7:05	8:04	7:04	8:04	7:04	8:04	7:05	8:03	7:05
7:55	6:58	7:56	6:48	7:56	6:56	7:56	6:58	7:55	6:58

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: ISSN 0793-7474 דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

על-ידי התפילה נעשית התורה סם חיים

מדוע נדרשת מהאדם זהירות יתרה בתורה מאשר בתפילה? • אלול הוא אכן זמן נעלה ביותר, שבו המלך עצמו מופיע בשדה, אולם דווקא משום כך צריך זהירות רבה יותר, שלא לטעות ולחשוב שאפשר להישאר במצב הנוכחי • את השנה יש להתחיל בהתמסרות של תפילה, ועל-ידי כך מתבטלים גם השרים שלמעלה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. המדובר¹ לעיל (במאמר²) ש"אין דברי תורה מקבלין טומאה"³ - הרי זה רק בנוגע לתורה עצמה, שאין זה מזיק לתורה, מה שאין כן בנוגע לאדם הלומד - הרי בעניין זה אמרו רז"ל⁴ "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו כו" (ההיפך מזה)⁵.

ב. ויובן מהחילוק בין חודש אלול לחודש תשרי: בלקוט⁷ תורה⁸ ישנו משל על החילוק בין אלול לתשרי: אלול - הוא כמשל המלך הנמצא בשדה קודם שבא לעיר, ובתשרי - כמלך הנמצא בהיכלו. בשעה שהמלך נמצא בהיכלו, אין הכול יכולים להיכנס אליו, ויש צורך בכמה וכמה הכנות. כשהמלך יוצא אל העם, אל השדה, הרי אף שבהיותו שם אינו בכל תפארתו וגדולתו כמו בהיכל מלכותו - הרי מצד זה גופא ישנה המעלה, שכל אחד יכול בעצמו לדבר עם המלך, והמלך "מקבל את כולם בסבר פנים יפות",

ולכן צריכה להיות זהירות ביותר שלימוד התורה יהיה כרבעי - עוד יותר מזהירות הנדרשת בעבודת התפילה, כי, אף שתפילה היא עבודה מלמטה למעלה, ואילו תורה ענינה מלמעלה למטה⁶, ואם כן, שייכות התורה לעניינים שלמטה

(1) שיחה זו נרפסה בלה"ק בבטאון חב"ד (חוברת יב ע' ה ואילך) עם כו"כ תיקונים מכ"ק אדמו"ר, שנעתקו למהדורא זו.

(2) פ"ה (לעיל ריש ע' 274).

(3) ברכות כב, א. וש"נ.

(4) יומא עב, ב.

(5) ראה גם לעיל ע' 200. וש"נ.

(6) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ ס"ד (לעיל ס"ע 225 ואילך). וש"נ.

(7) מכאן עד סוף הסעיף - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידית), ונרפס בלקוט"ש ח"ב ס"ע 378 ואילך. במהדורא זו ניתוספו ע"י המו"ל עוד ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(8) פרשתנו לב, ב. וראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ב ע' 224.

ג. ועל-פי זה יובן גם בנוגע לתורה ותפילה: תורה - היא גילוי שלמעלה מהשתלשלות, ולכן "אין דברי תורה מקבלין טומאה", כיוון שזהו עניין של המשכת העצמות. אבל, מצד עניין זה גופא, הרי בנוגע לאדם הלומד יש צורך בזהירות ביותר - דכיוון שהתורה ירדה למטה, והאדם יכול להבינה בשכל האנושי, יכול הוא לחשוב שטוב כפי שהוא במעמדו ומצבו עתה ("עס איז גוט אָזוי ווי ער איז"), בראותו שמבלי הבט על מעמדו ומצבו זה לומד הוא תורה ומבין את חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואם כן, הרי זו "ראיה" שמעמדו ומצבו אינו משנה ("עס מאַכט ניט אויס")...

בתפילה, שעניינה עלייה למטה למעלה - הרי בעמדו להתפלל יוצא הוא ממציאיותו. בתפילה אין מקום למציאות שלו, שהרי גם מה שמדובר בתפילה אודות מציאות הבריאה, הרי זה כפי שהבריאה באה מהבורא, וכמו שכל המלאכים עומדים בביטול לאלקות, ובמילא אין בתפילה מקום להתפשטות מציאותו.

ולכן, הנה עוד קודם התפילה, לפני אמירת תיבות התפילה, הרי עצם חגירת האבנט והעמידה לתפילה⁵ - מהווה ניתוק ממציאיותו ("אָפּרייסן זיך פון זיין מציאות"), שהאדם מסתלק ממציאיותו שלו ("טרעט אָפּ פון זיך") ועומד להתפלל אל הקב"ה. מה שאין כן בתורה - כיוון שבאה בשכל אנושי, שהוא מבין את התורה בשכלו האנושי, הרי אין בזה ניתוק ממציאיותו, ובמילא יכול לחשוב שיכול להישאר במציאותו, והראיה, שבהיותו במציאותו מבין את התורה.

ויתירה מזה: בנוגע לתורה איתא בזהר¹⁶ שצריך "לאפשא לה", דהיינו שיש צורך לחדש בתורה¹⁷, ובמילא יכול לחשוב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"¹⁸. מה שאין כן בתפילה - הרי אומר "אתה חונן לאדם דעת", היינו, שכל דעתו של האדם תלויה בהקב"ה, ועל דרך זה בשאר הברכות, רופא חולים ומברך השנים כו', שכל צרכי האדם באים מהקב"ה, כך, שגם ללא כוונות יתירות, אלא על-

ומקבל מכל אחד את בקשתו. באלול בא הקב"ה אל כל אחד ואחד מישראל, וכל אחד ואחד מישראל יכול למסור לו את בקשתו, כמבואר בלקוטי תורה באריכות.

אבל מצד זה מובן, שכאשר המלך נמצא בשדה, יש צורך בזהירות גדולה יותר, דמכיוון שהאדם נמצא במעמד ומצב שלו, ואף-על-פי-כן בא המלך אליו ומקבל את בקשתו, ויתירה מזה, מראה לו סבר פנים יפות - יכול הוא לטעות ולחשוב שטוב הוא להישאר באותו מצב, וראיה לדבר, שבהיותו במצבו זה בא אליו המלך.

בשעה שהמלך נמצא בהיכלו - שם אין אפשרות לטעות, שהרי שם אין מכניסים אותו פנימה⁹, אלא אם כן עבר את כל ההכנות הנדרשות לזה, ומכניסים אותו רק במדה שהוא ראוי לה, כלשון¹⁰ הגמרא¹¹ "הראוי לחצר לחצר, הראוי לגינה לגינה, הראוי לביתן לביתן"; אבל כשהמלך בשדה - אזי אפשר בקלות לטעות, ולכן יש צורך בזהירות ביותר.

וכן הוא גם בחודש אלול: עניין זה שהמלך בא אל כל אחד ואחד, מבלי הבט על מצבו, ומראה לו פנים שוחקות - הרי זה מעלה גדולה ביותר, שכל אחד ואחד מישראל יכול "לקחת" אלקות. אבל, מצד מעלה זו גופא - יש צורך בזהירות ביותר, כדי שלא יבוא לידי טעות, שיכול הוא להישאר במעמדו ומצבו, וראיה לטעותו¹², שאף שנמצא עתה ב"עובדין דחול", ל"ט מלאכות (שהרי אלול איננו יום-טוב¹³), אף-על-פי-כן נותנים לו את הגילוי ד"ג מדות הרחמים, וכמאמר הגמרא¹⁴ "מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ", "ויעבור הוי' על פניו ויקרא הוי' הוי'¹⁵", שזהו משם הוי' שלמעלה מהשתלשלות.

9) בין אם הוא רוצה בכך ובין אם לאו - אין מניחים אותו להכנס (מהנחה בלתי מוגה).

10) עה"פ (אסתר א, ה) "בחצר גינת ביתן המלך" (מהנחה בלתי מוגה).

11) מגילה יב, א.

12) שמעמדו ומצבו אינו משנה ("מאַכט ניט אויס"). - מהנחה בלתי מוגה.

13) כמבואר בלקו"ת שם (מהנחה בלתי מוגה).

14) ר"ה יז, ב. ועיי"ש.

15) תשא לד, ו.

16) ח"א יב, ב. הובא בתו"א מקץ לט, ד.
17) ראה הלי"ת ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. וש"נ.
18) עקב ח, יז.

ולכן, בהכרח שתהיה הקדמת עבודת התפילה ללימוד התורה.

ה. וזהו גם הביאור במאמר רז"ל³ "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו" ההיפך ד"סם חיים": לכאורה אינו מובן: מכיוון ש"זכה נעשית לו סם חיים", הרי אם לא זכה - אינה נעשית לו סם חיים; אבל מדוע נעשית התורה היפך מ"סם חיים"? והביאור בזה - על-פי האמור לעיל: "זכה" הוא מלשון הזדככות. כשהאדם מזכך את עצמו, "ללמוד לשמה" (כפירוש רש"י³) - אזי "נעשית

פי פירוש המלות הפשוט, אין נתינת מקום לישות ומציאות.

ולכן, אף שמצד הגילויים שלמעלה (היינו כפי שהעניינים נמשכים מלמעלה) תורה היא למעלה מתפילה, שהרי תורה היא המשכה מלמעלה, ואילו תפילה היא העלאה מלמטה (ולכן "אין דברי תורה מקבלין טומאה", מכיוון שיש בהם המשכת העצמות) - מכל מקום, בנוגע לאדם הרי זה היפך הדברים, שבתפילה אין נתינת מקום למציאותו, מה שאין כן בתורה. ולכן יש צורך זהירות יתירה בלימוד התורה.

יכול האדם לחשוב, שאם מבלי הבט על מעמדו ומצבו לומד הוא תורה ומבין את חכמתו ורצונו של הקב"ה, הרי זו ראייה שמעמדו ומצבו אינו משנה...

לו סם חיים"; אבל כשאינו מזכך את עצמו - אזי נעשית התורה היפך מ"סם חיים", כיוון שבאופן זה יש נתינת מקום שתהיה יניקה לחיצונים, שיכול לחשוב שמעמדו ומצבו עתה טוב הוא, שהרי אפילו כשאינו מזכך את עצמו לומד הוא תורה ומבינה. [בהמשך העניין דובר שכן הוא בכללות החילוק בין המצוות המלוכשות בגשם למצוות שאינן מלוכשות בגשם - שהמצוות המלוכשות בגשם, אף ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו"²², מכל מקום, מרגישים בהם הנאה גשמית, ולכן מוכרחים לזהירות יתירה בהן²³].

ו. ועל-פי זה יובן גם כן סדר החדשים דניסן ותשרי בזמני השנה: חודש ניסן - הוא הזמן דתורה, ואילו חדשי אלול ותשרי - הם הזמן דתפילה (כמבואר לעיל במאמר²⁴).

ד. ועל-פי זה יובן מה שמצינו בגמרא¹⁹ "אבא בנימין אומר . . . על תפילתי שתהא . . . סמוך למטתי", "שלא לעשות מלאכה ושלא לעסוק בתורה כשעמדתי ממטתי עד שאקרא קריאת שמע ואתפלל":

לכאורה אינו מובן²⁰: בשלמא "שלא לעשות מלאכה", עניינים של עסק העולם, מובן שאין לעשותם קודם התפילה, הכיוון שעניינים אלו יכולים לגשם את האדם, צריך תחילה להתחזק ביראת-שמים על-ידי התפילה; אבל "שלא לעסוק בתורה" - אדרבה - שילמד חכמתו ורצונו של הקב"ה קודם התפילה?

והביאור בזה²¹ - על-פי המבואר לעיל, שכאשר חסרה ההזדככות שעל-ידי התפילה, אזי יכולה להיות על-ידי התורה יניקה לחיצונים, כיוון שהאדם יכול לחשוב שמותר לו להישאר במצבו ומעמדו, ויתרה מזו - שעלול הוא לחשוב שכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה.

(22) ר"ה כח, א. וש"נ.

(23) ראה גם שיחת כ"ף מנחם-אב ס"ט (לעיל ס"ע 252 ואילך). וש"נ.

(24) פ"ב (לעיל ע' 267 ואילך).

(19) ברכות ה, ב ובפרש"י.

(20) ראה תוס' שם.

(21) ראה לקו"ת ברכה צו, ב.

ועל דרך מה שכתוב בקונטרס עץ החיים²⁷, שבכוח התורה גופא מחדש הוא היתרים; תחלה - בדברי הרשות, ואחר כך בדברים האסורים, עד ש"מטהר את השרץ בק"ן טעמים"²⁸, וכל זה - בכוח התורה גופא.

וזהו ביאור נוסף במאמר הגמרא "לא זכה נעשית לו" ההיפך ד"סם חיים".

ח. אלא מאי, יכולים לטעון שאמרו חז"ל²⁹ "המאור שבה מחזירן למוטב".

ובכן:

לכל לראש - עניין "מחזירן למוטב" יכול

וחודש תשרי, שענינו תפילה, הוא ראש-השנה של כל ימי השנה, גם של חודש ניסן, שענינו תורה. והיינו, שאף שתורה היא למעלה מתפילה, הרי ראש השנה גם לגבי תורה - הוא עניין התפילה דווקא.

כלומר: כפי שהסדר הוא מצד הקב"ה - חודש ניסן הוא "ראשון גו' לחדשי השנה"²⁵, כולל לחודש תשרי, כיוון שמצד סדר הגילויים מלמעלה - תורה היא למעלה מתפילה (כנ"ל); אבל כפי שהסדר הוא מצד ימי העולם, דהיינו מצד האדם העובד - בהכרח שתהיה התחלת סדר העבודה בתפילה דווקא, ורק אז לימוד התורה הוא כדבעי.

עצם חגירת האבנט והעמידה לתפילה - הוא ניתוק מומציאותו, שהאדם מסתלק מומציאותו שלו ועומד להתפלל אל הקב"ה

להיות "בגלגול זה או בגלגול אחר" (בלשון ארמו"ר הזקן)³⁰.

ונוסף לכך - עניין זה יכול להיות כדברי הגמרא³¹ "הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו קשות כהמן. . . ומחזירן למוטב".

וטעם הדבר - מצד העניין האמור גופא: כיוון שהתורה ענינה המשכה מלמעלה למטה, עניין אלוקי, אי אפשר שהתורה תישאר אצלו במעמד ומצב שבו הוא נמצא, ולכן בהכרח שסוף כל סוף יהיה עליו לחזור בתשובה ("מחזירן למוטב"); אלא שעניין זה יכול להיות באחד משני האופנים האמורים.

ובינתיים - הרי זה ההיפך מ"סם חיים".

ז. ישנו טעם נוסף לאמור לעיל, שבלימוד התורה יש צורך בזהירות יתירה יותר מאשר בעבודת התפילה:

כיוון שתפילה היא מלמטה למעלה, הרי כאשר התפילה אינה כדבעי, אזי מקלקל האדם עניין שלו. כלומר: עניין התפילה הוא הרגש האדם, שהרי עניין התפילה הוא שצריך לידע "לפני מי אתה עומד"²⁶, ולהבין פירוש המלות כו', דבלאו-הכי אין זה עניין התפילה כלל. ולכן, כשישנו הרגש הנ"ל, אלא ש"מתגנבת" בו איזה פניה - אזי מקלקל האדם עניין שלו: ההרגשים שלו, השכל והמדות שלו; אבל אין הוא מקלקל עניין אלוקי, שהרי זו עבודה שמלמטה למעלה.

מה שאין כן בלימוד התורה, שהוא עניין שמלמעלה למטה - הרי כאשר לימוד התורה אינו כדבעי, ומצד זה ישנה יניקה לחיצונים, מקלקל הוא עניין של הקב"ה כביכול, דהיינו שנוטל עניין אלוקי, ועל-ידו גופא מורד הוא בהקב"ה!

27 ראה שם פ"ב, פל"א. וראה גם במכתב שנרפס ב"מבוא" שם ס"ג.

28 עירובין יג, ב.

29 פתיחתא דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

30 הל' ת"ת פ"ד סה"ג (בשם חכמי הקבלה). וש"נ.

31 סנהדרין צז, ב.

25 בא יב, ב.

26 ראה ברכות כה, ב.

* * *

מקום, כשיהודי מוסר את עצמו להקב"ה, מבטל הקב"ה עבורו את כל העולם יחד עם השרים, שכולם נמצאים תחתיו.

וזוהי העבודה דאלול: "ויאמרו לאמר אשירה לה" - להתמסר להקב"ה, שזהו עניין התשובה, "והרוח תשוב אל האלקים"³⁵, שמזה נמשכת ("קומט ארויס") גם התנועה ד"אשירה". ותנועת ההתמסרות להקב"ה פועלת גם על יהודי נוסף - "ויאמרו לאמר", ואמירה לדורות. ואזי "כי גאה גאה", שנעשה בעל-הבית על העולם, "עבד מלך - מלך"³⁶, עבד של הוי', ש"מלך גאות לבש"³⁷.

(מהתנועות ש"פ ראה, מבה"ח אלול, ה'תשט"ו.
'תורת מנחם' כרך יד עמ' 276-281, 289, בלתי מוגה)

ט. איתא³² בפרי עין חיים³³ ש"להוי' ויאמרו לאמר אשירה"³⁴ ראשי-תיבות אלול.

וצריך להבין: (א) מהי שייכות עניין זה לחודש אלול? (ב) מה פירוש תיבת "לאמר"? פירוש תיבת "לאמר" בכל מקום הוא - לומר לזולת, אבל, כיוון שכל בני-ישראל היו שם, איך מתאימה כאן תיבת "לאמר"? - אלא, "לאמר" כאן פירושו לדורות, שבכל דור ודור יהיה "אשירה להוי' כי גאה גאה". כאשר יהודי אוחז ב"אשירה להוי'" - אזי "גאה גאה", וכדברי התרגום "אתגאי על גיותניא". והיינו, דאף שישנם "גיותניא", שהם השרים שלמעלה, הנהגת הטבע על-פי סדר ההשתלשלות, מכל

(32) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידית), ונדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 379 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(33) שער ר"ה פ"א. וראה סה"מ תשי"א ע' 319 (תורת מנחם - התוועדות ח"ג ע' 299).

(34) בשלח טו, א.

(35) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(36) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד. וראה שבועות מז, ב.

(37) תהלים צג, א.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'
ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

עבודת ה' בדרך של גאולה

הגאולה – חלק מעבודת ה'

...בראשי תיבות ד"אלול" מרומזת כללות העבודה בג' הקוין דתורה עבודה (תפלה) וגמילות חסדים, שעליהם "העולם עומד" ו"העולם קיים", וכן עניין התשובה – היסוד וההקדמה לכל ענייני העבודה. זאת ועוד:

"אלול" ראשי תיבות "אשירה לה' ויאמרו לאמר" (או "לה' ויאמרו לאמר אשירה") – שירת הים, אשר בשירה זו נרמזת גם השירה דלעתיד לבוא, "שיר חדש", כמאמר רז"ל "אז ישיר, שר לא נאמר אלא ישיר", לשון עתיד.

ונמצא, שבראשי תיבות דאלול מרומז (בהוספה על תורה עבודה גמילות חסדים ותשובה) גם עניין הגאולה – תכלית השלימות דכל מעשינו ועבודתנו בתורה עבודה גמילות חסדים ותשובה. ויש להוסיף, שעניין הגאולה הוא (לא רק תכלית השלימות דמעשינו ועבודתנו, אלא) גם חלק מהעבודה עצמה:

לכל לראש – האמונה בביאת המשיח והציפייה לבואו אשר עניין זה הוא מיסודי הדת, וכפסק דין הרמב"ם: "כל מי שאינו מאמין בו (במלך המשיח) או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר ("שכל הספרים מלאים בדבר זה") אלא בתורה ובמשה רבינו כו'.

כולל – הבקשה והתביעה והצעקה כו' שיבוא משיח צדקנו תיכף ומיד, כפי שמבקשים בתפלת העמידה ג' פעמים בכל יום (כולל – שבתות וימים טובים): "ותחזינה עינינו בשוכך לציון", ובתפלת י"ח ברכות . . . – מקדימים: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . . כי לישועתך קיוינו כל היום", אשר על-ידי זה מקרבים וממהירים את ביאת משיח צדקנו (כמדובר כמה פעמים בארוכה).

בעבודת ה' מתוך "גאולה" מתבטלות כל הפרעות

ועוד וגם זה עיקר:

כדי שהעבודה בכל ענייני התורה ומצוותיה תהיה כדבעי – צריך להיות האדם העובד במצב של גאולה, היינו, גאולה מכל עניינים המבלבלים כו', על דרך מאמר רבותינו ז"ל "לא ניתנה התורה כו' אלא לאוכלי המן", שלא היו להם בלבולים מענייני העולם, מכיוון ש"אכילתם" (כולל גם כל שאר צרכיהם) הייתה מן המוכן, "להם מן השמים", שאין בו פסולת כו' (ועל דרך זה "שמלתך לא בלתה מעליך" – מכיוון ש"ענני הכבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם").

ולכן כאשר יהודי יודע וחושב ומתבונן כו' שמצב הגלות אינו אלא ל"רגע קטן" בלבד, ותיכף ומיד ממש תבוא הגאולה האמיתית והשלימה – הרי כל ההעלמות וההסתרים דחשכת הגלות אינם מפריעים לו לעבוד עבודתו מתוך שמחה וטוב לבב (להיותם דבר זמני בלבד, ודוגמתו בהלכה – שינוי החזור לברייתו לאו שמיה שינוי) ובמילא, יכולה להיות עבודתו באופן של גאולה, מעין ודוגמת הגאולה העתידה, ועל דרך "עולמך תראה בחיך".

(מהתוועדות ש"פ ראה תשמ"ו, התוועדויות תשמ"ו ח"ד עמ' 297 בלתי מוגה)

אלול - כמו בליובאוויטש

הרבי תובע: "גם עתה תהיה ההנהגה בחודש אלול באופן של התעוררות כו' כמו שהיתה ההנהגה בליובאוויטש" • לקבוע את לימוד החסידות באלול במאמרי עבודה, ו"אז יהיה ה'אלול' אחר לגמרי" • קריאה למבצע חינוך באלול תשל"ה, שלא יישאר ילד יהודי ללא חינוך על טהרת הקודש • כרטיסי ברכה לחברים עם כמה מילים על יהדות

וגם אלו התלמידים שאינם נמצאים עתה בישיבה, אלא במחנה קיץ וכיוצא בזה, צריכים גם הם ללמוד את הענינים המתאימים לזמנים אלו, שכן, הנסיעה למחנה קיץ וכדומה אינה הפסק בענינים, שהרי אין זו סתם מנוחה ("סתם אפרוען זיך"), אלא זהו שבביל תועלת, ובמילא שייך האמור לעיל גם אליהם. **ב'יחידות' של אחד מחשובי המשפיעים אמר הרבי ('מקדש מלך' כרך ד' עמ' שצג):**

מהנכון שהענינים בחסידות שהוא לומד - הן בינו לבין עצמו, הן עם התלמידים, יהיו עניני דיומא השייכים לזמן ההוא, שהרי ידוע עד כמה זה משפיע על אופן העבודה של אותם הימים. ולדוגמה, כשנהיה אלול בעולם ("אז ס'קומט אַ אלול אין וועלט") ולומדים את עניני חודש אלול כפי שנתבארו בחסידות הרי זהו אלול אחר לגמרי! הוראה זו לא היתה חדשה, כפי שהובא לעיל מהוראות הרבי להנהלת תומכי תמימים המרכזית.

לעורר גם את התלמידות

במכתבו למנהל בית רבקה בצרפת, הרב ישכר דוב גורעוויטש ('היכל מנחם' כרך ב' עמ' קמא), כתב הרבי:

ובטח מעוררים בימי הרצון - את התלמידות להענינים חדש אלול ותשרי. ובפרט על-פי מה-

בחג'הפסח תרצ"ד השמיע כ"ק אדמו"ר מהריי"צ שיחה ובה תיאר בין השאר את אוירת חודש אלול בליובאוויטש. בהתייחסו לשיחה זו אבהיר הרבי (תורת מנחם כרך לד עמ' 302):

כל הפרטים המתוארים בשיחה הנזכרת לעיל אינם סיפורים בעלמא, "מאי דהווה הווה" [=מה שהיה - היה], אלא הכוונה היא כדי ללמוד מפרטים אלו, והיינו שגם עתה תהיה ההנהגה בחודש אלול באופן של התעוררות כו', כמו שהיתה ההנהגה בליובאוויטש.

כשנכנסו חברי הנהלת ישיבת תומכי תמימים המרכזית אל חדרו של הרבי, בשלהי חודש מנחם אב תשט"ז, הורה להם הרבי (הדברים הוגהו לאחר-מכן על-ידי, נדפסו בלקוטי שיחות, ושוב בתורת מנחם (כרך יז עמ' 178):

בעמדנו בסמיכות לחודש אלול, הזמן של תשובה וקול השופר - צריכים התלמידים ללמוד בזמן זה ענינים השייכים לאלול, כמו דרך חיים, שער התשובה ושער התפלה, לקוטי תורה (שהחל מפרשת דברים מדובר כבר אודות תשובה), עטרת ראש.

והענין בזה, שכל הענינים שבהבריא, צריכים להשתקף אצל תלמידי הישיבה בענינים, שזוהי התורה. ובמילא, כשמגיע חודש אלול, הזמן ד"אורי וישעי", זמן התשובה בעולם, צריך הדבר להשתקף גם אצל התלמיד, בלימוד ענינים הנ"ל.

שכתב רבנו הזקן בפרשת ראה בלקוטי תורה דף לב' עמוד ב' אשר בימים האלו הנה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא - רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם וכמו שכתוב יאר ד' פניו אליך.

תיקוני זוהר בחודש אלול?

יש מנהג שהובא בספר 'כסא מלך' וספר בר סמכא שהובא במאמרי רבותינו נשיאינו שבמשך הארבעים יום שמראש חודש אלול עד יום הכיפורים לומדים בכל יום תיקוני זוהר. ובכמה מדפוסים התיקוני זוהר נדפס הסדר שצריכים ללמוד בכל יום.

בשנת תשכ"ב אמר הרבי (תורת מנחם כרך לד עמ' 303-302):

חיפשתי במקומות שונים אם התקבל מנהג זה בקרב חסידי חב"ד, ולא מצאתי ראייה מוכרעת לכאן או לכאן ("לאחד משני הצדדים") עד שמצאתי בשיחת חג הפסח תרצ"ד שבה ישנו תיאור של חודש אלול בליובאוויטש ושם נאמר: "...אחרים אומרים תיקוני זוהר...". לכאורה, מדוע נקט תיקוני זוהר דווקא? - חודש אלול הוא הזמן המתאים ללמוד שער התשובה, דרך חיים וכדומה, וגם אם לומדים זוהר - מדוע דוקא תיקוני זוהר, ולא את ספר הזוהר עצמו? ומדברים אלו מוכח, שהמנהג האמור שבספר כסא המלך (לימוד תיקוני זוהר בחודש אלול) התקבל גם בליובאוויטש.

והרבי מסכם:

אין פירוש הדבר שחייבים ללמוד (או על כל פנים לומר) תיקוני זוהר, אבל בכל אופן, הרי זה מנהג מקובל בקרב חסידי חב"ד.

אלול תשל"ה ב'בית חיינו'

בדיווח מ"בית חיינו" (בעריכת הרב צ.ה. זרחי) שהופיע באופן רשמי מטעם בית מחנה ישראל בשלהי חודש אלול תשל"ה (וכנראה היה למראה עיני הרבי טרם פרסומו), אנו קוראים את הידיעות

הבאות - "מהנעשה בחצרות קודש": כתוצאה מברכי אד"ש בהתוועדות שבת מברכים החודש אלול אודות עניני החינוך, נתארגן על-ידי צועירי אגודת חב"ד ועד מיוחד שעוסק במרץ בזה וראו תוצאות ממשיות. כמו-כן הודפס עלון הסברה מיוחד אודות חשיבות החינוך על טהרת הקודש עבור ילדי-ישראל, והופץ באלפים.

"ביתר שאת וכיתר עז התחיל כל הנ"ל לאחר קריאת כ"ק אד"ש בהתוועדות דח"י אלול, שאף אחד מילדי-ישראל לא ישאר בלי חינוך על-טהרת הקודש, ואמר שזהו כל מטרת הפאבריינגען אַז מ'זאָל זיך אַ טרייסל טאָן [=מטרת ההתוועדות שינערו את עצמם] וכל אחד יעשה התלוי בו וכו'.

"ביום ג' יב' אלול התפלל כ"ק אדמו"ר שליט"א מנחה ביחד עם כמה מאות ילדים שבאו מהדיי קעמפ'ס [=מחנות-קיץ יומימיים] של הסביבה. על-פי הסדר שנמסר, למדו עם הילדים קודם תפילת המנחה על-פי סדר הלימוד שהוכן על-ידי כ"ק אד"ש, וכן תקעו לפנייהם בשופר, לאחר תפילת המנחה נתן כ"ק אד"ש ליד כל אחד ב' מטבעות (10 סענט - דיים) אחד עבור צדקה והב' יכול לעשות כרצונו.

"כמו כן נתן גם למדריכים והמדריכות. כסדר הנ"ל, נשנה גם ביום א' י"ז אלול עם החונים דמחנות "גן-ישראל".

"הטנקים נוסעים ברחבי העיר ומפרסמים אודות חמשת המבצעים, מבצע נש"ק ומבצעי כשרות וטהרת המשפחה, וכן אודות עניני חודש אלול.

"בהמשך להתוועדות דח"י אלול פורסמה על-ידי מזכירות כ"ק אד"ש מודעה רחופה על-דבר מבצע נש"ק.

חודש של חן וחסד

באחת מאיגרותיו בשפה האנגלית ('כפר חב"ד') גיליון 918 עמ' 25) כותב הרבי בין השאר:

הרב מינדל העביר אלי את התוכן של מכתבתך... מאחר שאני זוכר את פגישתנו, ומתוך מה שאני יודע אודות הרקע שלך, הופתעתי מאוד מהטון הפסימי של מכתבתך...

שהחל מראש חודש אלול נוהגים לברך ברכת שנה טובה כו'), והמשלוח יהיה באופן הניכר שזה נשלח מ"קרית גן-ישראל".

עוד הוסיף הרבי כי:

כל המרבה לשלוח כרטיסי ברכה לחבריו - הרי זה משובח, וכל ספק לחומרא. כלומר: אם הנהו מסופק על אחד הילדים אם הוא אכן "חבריו", הרי אם ידועים לו שמו וכתובתו ישלח לו 'שנה טובה'.
בצירוף לכרטיסי הברכה ואיחולי שנה טובה כו' - מן הראוי שיוסיף כמה מילים בנוגע לענייני התורה ומצוותיה, כל אחד מהילדים לפי מעמדו ומצבו, והעיקר - בדברים היוצאים מן הלב, בד בבד עם העובדה שהנהגתו היא באופן של דוגמא חיה.

טבלת התהילים לחודש אלול

המחזיק כיום בידו ספר תהילים "אהל יוסף יצחק" ומבקש לקיים את התקנה של אמירת ג' פרקי תהילים למן ראש-חודש אלול עד מוצאי יום הכיפורים, על-פי הרשימה הנדפסת בסוף התהילים, רואה זאת כדבר טבעי.
אולם רק בשנת תשכ"ג נדפסה טבלה זו לראשונה, במהדורת התהילים של קה"ת שנדפסה בארץ-הקודש ת"ו.

כך כתב הרב חזקוני לרב אפרים וולף בו' אלול תשכ"ב (ימי תמימים כרך ג' עמ' 143):
"מצורפת בזה רשימת שיעורי השלושה קאפוֹיטלען|תהילים לחודש אלול וכו', ויש לסדרו (אפזעצן) ולהרפסו בעמוד האחרון (עמ' 224).
בטח תשגוהו על ההגהה שתהיה מרויקת...".

ואם בשום תקופה של השנה לא יכולה להיות שום הצדקה להליכה בקו מחשבה מן הסוג שמופיע במכתבך, הדבר הוא בוודאי שלא במקומו בימים הנוכחיים של חודש אלול, שהוא חודש של חן וחסד אלוקי מיוחד, המשמעות של חודש זה הומחשה באמצעות המשל המפורסם של אדמו"ר הזקן... בדומה לכך, חודש אלול, החודש האחרון של השנה הוקדש בתור תקופה של חסד אלוקי מיוחד, בתור הכנה לראש השנה ולשנה החדשה.

בפתק שפרסם המזכיר הרב בנימין קליין (נדפס ב'כפר חב"ד גיליון 1026 עמ' 17), נמצא מענה של הרבי בענייני עבודת ה', שככל הנראה (על-פי הזכרת "המלך בשדה" שבתוכו) נכתב בימי אלול של אחת השנים. בפתק נאמר כך:

מבלבל עצמו וסביבתו בכל מיני שטויות ודמיונות שאינם במציאות כלל ובמילא ממרר ר[חמנא] ל[יצלן] חייו.

ע[ל] ד[בר] ה"ל לא רמז אפילו פעם אחת (גם לא לכ"ק מו"ח אדמו"ר)

כדאי שישתדל למצוא מישהו שעסק פעם בשינוי טבע מדותיו - ויתיגע בעצמו להתחיל קצת בזה, ואולי המלך בשדה יסייעו בזה.

כרטיס ברכה וחיזוק

מאחר שסיום ה'מחנה קיץ' הוא בימי חודש אלול - הציע הרבי (שיחות קודש' תשמ"א כרך ד' עמ' 534) - מן הראוי שכל אחד ואחד מהילדים ישלח לכל חבריו כרטיסי ברכה ואיחולי שנה טובה לקראת השנה החדשה (על-פי הנזכר בשיחות הרבי,

פרשת ראה

שמור ושמעת את כל הדברים האלה (יב,כח)

שמור, זו משנה (רש"י)

התורה ומצוותיה שומרים על הניצוץ האלוקי שבאדם, שלא יתבטל ולא ישתקע בחומריות וגסות של הנפש הבהמית.

(המשך תעור"ב ב עמ' תרסט)

* * *

בימי שהייתו של הרבי הרש"ב ברוסטוב ביקש אחד החסידים את ברכת הרבי עבור בנו, שהשלטונות חפשו אחריו כדי לגייסו. אמר לו הרבי: ישב בנך בבית וילמד משניות, והקב"ה ישמרהו, שכן "שמור - זו משנה".

עשה החסיד כדברי הרבי, וראה זה פלא: חיילים חיפשו מסביב לביתו, אך לא נכנסו לבית עצמו.

(מפי השמועה)

אחרי ה' אלוקיכם תלכו (יג,ה)

להלך אחר מידותיו של הקב"ה (סוטה יד)

"אחרי ה'" - היינו בחינת 'אחוריים' של ארבע אותיות שם הוי"ה, שמהן באים ארבעה היסודות הרעים של הנפש הבהמית, שהם המקור לכל המידות הרעות (אש - כעס וגאווה; רוח - הוללות וליצנות; מים - המשיכה אחר תאוות; עפר - עצלות ועצבות).

"תלכו" - עליכם ללכת אחר מידותיו של הקב"ה ולתקן את המידות הרעות ששורשן ב"אחרי הוי"ה".

(אור התורה דברים עמ' תרפד)

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואותו תיראו ואת מצוותיו תשמורו ובקולו תשמעו
ואותו תעבדו ובו תדבקון (יג,ה)

"אחרי ה' אלקיכם" - היינו ההתבוננות בביטול העולמות, שאינם אלא בחינת 'אחוריים' בלבד, מאחר שנתהוו מזיו והארה, שהוא כאין ואפס לגבי מהותו ועצמותו יתברך. "תלכו" - התבוננות זו מביאה לאהבת ה', 'הליכה' ורצוא לאלוקות. "ואותו תיראו" - ההתבוננות בהפלאת מהותו ועצמותו יתברך, שמביאה ליראה. "ואת מצוותיו תשמורו" - קיום המצוות. "ובקולו תשמעו" - לימוד התורה ('קול', שמורה על ירידה והמשכה, רומז לירידת התורה לעולם הזה). "ואותו תעבדו" - בשינוי הטבע והרגילות, שכן רק מי שעושה יותר מהרגלו נקרא "עובד אלוקים" (חגיגה ט).

"ובו תדבקון" - במחשבה, דיבור ומעשה. לכך נאמר ציווי זה בלשון רבים, כי הוא מתייחס לשלוש

בחינות אלה. ונאמר "תדבקון", שכן גם העשייה הגשמית צריכה להיות קודש לה', והדבר נרמז ברגל הארוכה של נ' סופית.

(ליקוטי תורה פרשתנו י"ב)

בנים אתם לה' אלקיכם (יד,א)

אנו רואים שהרגל בטלה לגמרי אל הראש, ולא יעלה על הדעת ש'תתנגד' להוראות הראש, וזאת מכיוון שהראש והרגל הם בעצם דבר אחד. והוא הדין לקב"ה וישראל, שנמשלו לאב ובן, והרי "ברא כרעא דאבוה" (עירובין ע): נשמות ישראל הן דבר אחד כביכול עם הקב"ה, ולכן ביכולתן להגיע לביטול מוחלט אליו יתברך.

(סדור עם דא"ח עמ' קסג)

העניק תעניק לו (טו,יד)

חמש סלעים מכל מין... דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר שלושים... רבי שמעון אומר חמישים (קידושין יז)

שלוש הדעות מיוסדות על ה'הענקה' שנתן הקב"ה לעבד העברי הראשון שיצא לחירות - יוסף הצדיק: הקב"ה הוסיף לו אות משמו, כרתיב (תהילים פא), "עדות ביהוסף שמו" (סוטה לו).
חמש סלעים - כנגד האות ה' שניתוספה ליוסף. שלושים - האות ה' ניתוספה לפני אות ו', וה' פעמים ו' עולה שלושים. חמישים - מקומה של האות ה' היא אחר אות י', וה' פעמים י' עולה חמישים.

(תורת לוי יצחק עמ' קכא)

העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך... וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלוקיך (טו,יד-טו)

צאן - רומז לקרבן פסח, הבא מן הצאן, שהוא זכר ליציאת מצרים ("שפסח המקום על בתי אבותינו").
גורן - רומז למצה, שבאה מדגן שבגורן, שאף היא זכר ליציאת מצרים ("שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך-מלכיה המלכים הקב"ה וגאלם").
יקב - רומז לארבע כוסות, שנתקנו כנגד ארבע לשונות של גאולה שנאמרו ביציאת מצרים. אולם במרור אין דין הענקה. שכן המרור הוא זכר לעבודת פרך, ובעבד עברי נאמר (בהר כה) "לא תרדה בו בפרך".

(תורת לוי יצחק, עמ' כ)

מהחל חרמש בקמה (טז,ט)

פעם התלוננו חסידים לפני כ"ק אדמו"ר המהר"ש, שהמשפיע בעירם נוהג בהם ביד קשה. כשנכנס המשפיע ליחידות, אמר לו הרבי:
"מהחל חרמש בקמה". את ה'קמה', דהיינו הגאווה והישות, צריך לשבור ב'חרמש' - כלומר, בתעניות ובסיגופים. אולם כל זה הוא כלפי עצמך. ואילו בכל הנוגע לזולת נאמר (תצא כג), "וחרמש לא תניף על קמת רעך".

(מפי השמועה)

כל האומר דבר בשם אומרו

הא למזדת, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: ותאמר אסתר
למלך בשם מרדכי (פרק ו, משנה ו)

...יש לבאר הנהגת רבותינו נשיאינו, שלמרות החיוב לומר דבר בשם אומרו, ו"כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם", ובפרט על-פי מה שכתב המגן-אברהם בסימן קנו "כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו", מכל-מקום, לא הקפידו רבותינו נשיאינו על כך: רבינו הזקן בספר התניא - אף שכתב כמה עניינים ששמע מרבותיו, כמו שכתב ב"דף השער": "מלוקט מפי ספרים ומפי סופרים", אף-על-פי-כן, רק ב' פעמים מזכיר את הבעש"ט (בשער היחוד והאמונה ובאגרת הקודש), וב' פעמים את הרב המגיד (בח"א ובאגרת הקודש). וכן אדמו"ר האמצעי - אף שכתב בהקדמתו לספריו שהם עניינים מרבינו הזקן עם ביאורים, אף-על-פי-כן אינו מציין בכל עניין מה אמר רבינו הזקן ומה הביאור שלו. וכן הצמח צדק - אף שמעתיק כמה-פעמים מדברי אדמו"ר הזקן ומסיים "עד כאן לשונו", מכל-מקום, משמע שלא ציין זאת אלא בכתיבת המאמר, ולא באמירת המאמר, שהיה אומר כל העניינים יחד, מבלי לציין איזה עניינים הם מרבינו הזקן, איזה עניינים מאדמו"ר האמצעי, ואיזה עניינים הם משלו... וכן בנוגע לאדמו"ר מהר"ש ולרבותינו נשיאינו שלאחריו - אף שיש במאמריהם כמה וכמה עניינים מרבותינו נשיאינו שלפניהם, לא מצינו שיקפידו לציין המקור על כל עניין. על-פי נגלה יש לבאר עניין זה בשני אופנים:

(א) החיוב על אדם לומר דבר בשם אומרו אינו חל על תלמיד שחוזר דבר הלכה שקיבל מרבו, כיוון שהכול יודעים שעיקר תורתו היא ממה שקיבל מרבו. ואפילו מי שקיבל משני רביים, הנה אם אחד מהם הוא רבו מובהק, הרי אותו דבר הלכה שקיבל מרבו המובהק אינו צריך לומר בשמו.

(ב) ישנו עוד אופן שאין אדם חייב לומר דבר בשם אומרו - באם אחרי ששמע ההלכה משיגה בשכלו הוא ונתעצמה עמו. כלומר: אף שאין זו המצאה שלו, אלא שמע זאת ממשהו אחר, מכל-מקום, לאחר ששמע הדבר, התייגע בזה עד שנתעצם בשכלו. וכיוון שעכשיו אומר זאת (לא מצד שמיעתו, אלא) מפני שכך מתקבל בשכלו - אינו צריך לאומרו בשם אומרו.

...על-פי זה יש לבאר גם על-פי נגלה טעם הנהגת רבותינו נשיאינו, שמביאים במאמרים כמה וכמה עניינים מרבותינו נשיאינו שלפניהם, ואינם מזכירים אותם בשם אומרם - שזהו כיוון שנתעצמו עם העניין.

וכידוע הסיפור, שפעם הוצרך כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע לומר מאמר ממאמרי אביו, כ"ק אדמו"ר מהר"ש, והמאמר עדיין לא נתעצם עמו, ונסע על ה"אוהל" של בעל המאמר, כדי להתעצם עם המאמר, ולאחר כן אמר את המאמר.

ומזה מוכח שאמירת המאמרים אצל רבותינו נשיאינו היא באופן שתחילה מתעצמים עם המאמרים.

(תורת מנחם' תשח"י כרך כג עמ' 56-58, בלתי מוגה)

תספורת מצווה / 'ליל שימורים' בשבת

תספורת מצווה במוצאי ת"ב

הנה מדינא מותר לספר ילד בהגיעו לגיל שלוש בין המצרים¹, אלא שלמעשה ממתנים עד לאחרי תשעה באב². ולכתחילה ממתנים עד חצות יום עשירי באב³, ורק אם המנהג ההולכי לחדר רק לאחר התספורת ואין לומדים בחדר אחה"צ, מתירים לספרו קודם חצות⁴.

אמנם כתבו⁵, שכשעשירי באב חל בערב שבת, כמו השנה, אפשר לכתחילה לספרו קודם חצות היום. וכן כתב גם בספר 'שבח הברית'⁶. ולפי זה אולי אם יש צורך מיוחד מותר כבר מהלילה, כמו שכתבו רוב הפוסקים⁷ לגבי גדול.

אלא שעדיין צריך עיון בכל זה, כיוון שבספרים הנ"ל ציינו למגן אברהם⁸, ושם מתיר להסתפר מפני כבוד השבת, ולכאורה טעם זה לא שייך בקטן שאינו מצווה להסתפר קודם השבת⁹, אלא שבשערי תשובה על המגן-אברהם שם¹⁰ מציין למה שכתב בשולחן-ערוך¹¹, ושם מדבר על רחיצה של מצווה שמותרת גם בערב תשעה-באב כיוון שאין כוונתו להנאה אלא לצורך מצווה, ולפי זה יוצא שההיתר של התספורת ביום ו' הוא לא מצד השבת דווקא אלא מצד שאינו עושה זאת להנאתו אלא לשם מצווה - כבוד שבת. אם כן מאותה סיבה יהיה מותר לעשות

1 נטעי גבריאל פ"כ ס"ז, מערוך השלחן סי' תקנ"א סל"ד שכל המותר בחול המועד מותר גם אז, וכמובא בשערי תשובה סי' תקל"א ס"ק ד בשם שו"ת גינת ורדים בן המלך, שמותר להמתין עד חוה"מ כדי להגדיל השמחה. וכ"כ בפסקי תשובות סי' תקנ"א אות מד.

2 שערי הלכה ומנהג או"ח ח"ב עמ' שג.

3 נטעי גבריאל פרק פט ס"ט, משפע חיים ח"ה סי' שסא. ולכאורה כל זה אם יום ההולדת חל בעשירי באב (שאין לדחות זאת, כמ"ש בשערי הל' ומנהג שם ס"ע שא ו-שג), אבל אם חל לפני-כן, יש להמתין עד מוצש"ק כדי לעשות זאת בהתוועדות וכו' - **המערכת**. שם.

4 נטעי גבריאל הל' פסח ח"ג בסופו - תגלחת הילדים פי"ג (במהדורת תשנ"ו, פרק סו) ס"ג, משפע חיים הנ"ל, ע"פ המג"א סי' תקנ"ח שכשחל עשירי באב בע"ש הכל מותר מפני כבוד שבת [יש לברר אם הכוונה שחז"ל לא אסרו מראש כל תספורת כדי שידאגו לכבוד שבת, או דס"ל כרוב האחרונים שההיתר הוא רק לכבוד שבת כמ"ש בפסקי תשובות סי' תקנ"ח אות ד, וההיתר הוא כאמור להלן בסוף העניין כיוון שבמעול התוצאה היא כבוד שבת - **המערכת**].

5 מנהגי תספורת פ"ב ס"ה.

6 שהובאו בפסקי תשובות סי' תקנ"א אות ד' ובנטעי גבריאל פרק פ"ח ס"ב ופרק פ"ט ס"ה ובתשובות שם תשובה כ.

8 סי' תקנ"ח ס"ק א.

9 משנה ברורה סי' תקל"א ס"ק טו.

10 ס"ק ב.

11 סי' תקנ"א סעיף טו.

תספורת לילד בגיל ג' כיוון שאין כאן כוונה לצורך הנאה אלא לשם מצווה - חינוך הילד למצוות (וראייתי שיש דפוסים שכתבו בשע"ת "סעיף טז", וגם שם רואים שאם התספורת היא לא ליופי, מותר).

חשבתי שיש לכך נפקאמינה נוספת בנוגע לתספורת לילד בערב שבת ד' סיון כשחג השבועות חל ביום א', שאם נאמר שאין היתר לספר ילד רק מצד כבוד שבת ויו"ט [כיוון שאינם ברי חיוב לכבד השבת], לא יהיה היתר לספר אז ילד, כיוון שהוא אחד מג' ימי הגבלה שלא נוהגים אז להסתפר, אלא שמצד כבוד יו"ט התיירו בקביעות כזאת להסתפר [לגדולים]. מה שאין כן אם נאמר שתספורת של ילד דגיל שלוש בעצם צריכה להיות מותרת, כיוון שהיא תספורת של מצוה, ורק כאשר המבוגרים אינם מסתפרים נהגו שלא לספר גם את הקטנים, אם כן כיוון שבקביעות כזאת (שחג השבועות חל ביום א') מותר למבוגרים להסתפר - לכן מותר גם לקטנים. ולכאורה אותה סברא אפשר לומר גם לגבי תספורת ב' אב שחל בערב שבת.

(ולגבי ילדים גדולים אפשר לומר, שאמנם אינם חייבים להסתפר קודם שבת וחג דווקא, אבל ודאי שייך בזה כבוד השבת מצד החפצא - השבת, ולא מצד הגברא).

ליל שימורים' בשבת

בנוגע ל"וואך נאכט" (לימוד 'ליל שימורים', כנהוג לפני ברית-מילה) בליל שבת-קודש, כתב בספר שבח הברית¹², שעל-פי דברי אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך¹³ יוצא, שהיחיד כן צריך שמירה בשבת ולכן צריך התינוק שמירה גם בשבת. אבל על-פי הסידור שבו השמיט הנוסח "ושמור צאתנו"¹⁴ - אם כן גם היחיד אין צריך שמירה, ואם כן אין צריך לנהוג במנהגי ליל שימורים, וכן פסק הרב דבורקין.

אבל לעניות-דעתי אפשר לומר שגם לדעת אדמו"ר הזקן בסידורו, היחיד צריך שמירה, כיוון שכך סבירא ליה למג"א¹⁵ מהזהר¹⁶, ואפושי מחלוקת לא אמרינן, וזה שאין אומרים "ושמור צאתנו" הוא מטעם אחר¹⁷. ועוד אפשר לומר, שיחיד סתם אין צריך שמירה, אבל התינוק הרי צריך שמירה מיוחדת כזו שצריך גם בליל שבת, על-דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן בהלכות פסח¹⁸, שגם בליל פסח שהוא "ליל שימורים", במקום שמצויים גנבים - צריך לנעול הדלת, שאין סומכים על הנס.

הרב שבתי יונה פרידמן, עיה"ק צפת

(12) הלכות ומנהגי מילה פי"א ס"ה.

(13) סי' רסז סוף ס"ה.

(14) וכן משמע בפרי עץ חיים שער השבת פי"א (שו"ע אבן שהשם סו"ס זה), כדעת הטור סו"ס זה, וכן משמע בשו"ע הב"י שם ס"ג, וכ"כ בסידור הרש"ש, וכ"כ הב"ח. וראה שער הכולל פי"ז ס"ק כב.

(15) סו"ס זה, ליישב המנהג לומר "ושמור צאתנו...", כדעת הלבוש, והט"ז ס"ק א.

(16) ח"ב דף רה, א.

(17) ראה בשער הכולל שם בשם כל בו סי' לח שנוסח "ושמור צאתנו" שייך רק בחול שכל אחד יוצא למלאכתו, אבל בשבת ויו"ט "אל יצא איש ממקומו".

(18) סי' תלג סל"ב וסי' תפ ס"ה.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת-קודש פרשת ראה

כ"ה במנחם-אב - מברכים החודש אלול

אמירת כל התהילים בהשכמה בציבור. אחר-כך לומדים במשך כשעה מאמר חסידות המובן לכולם, ואחר-כך התפילה. בקריאת התורה: במילים "יאכלנו"¹ ו"תאכלנו"², קוראים את הכ"ף בשבא (נע)³, ולא בחטף-פתח⁴. המולד: יום חמישי בלילה, אור ליום שישי, בשעה 10:03 ו-6 חלקים.

מברכים ראש-חודש אלול: "ביום החמישי וביום השישי".

אין אומרים 'אב הרחמים'.

אחר התפילה - התוועדות בבית-הכנסת.

פרקי אבות - פרק שישי⁵.

יום רביעי,

כ"ט במנחם-אב - ערב ראש-חודש

חתן וכלה שחופתם בראש-חודש, מתענים היום⁶.

היום, ערב ראש-חודש, יש להוסיף בתורה, תפילה וצדקה⁷.

יום חמישי

ל' במנחם-אב - א' דראש-חודש אלול

ערבית: בתפילת שמונה-עשרה אומרים: 'יעלה ויבוא' (מזכירים זאת בטפיחה על הכימה קודם תפילת שמונה-עשרה. בקייטנות וכדומה שמכריזים, באופן המותר⁸, את סדרי התפילה - יש

6 ראה שו"ע או"ח סי' תקע"ג ובמג"א שם. ובמכתב הרבי (קטע - נדפס בלקוטי-שיחות כרך כד עמ' 464, ובשערי הל' ומנהג ח"ד עמ' קטו): "...שגם העניין דתענית דיום החופה, גם ההוראה שביום ראש-חודש אין להתענות, כי אם ביום שלפני זה ותקפו כמו שמתענה ביום החופה [דעות הפוסקים כך, נסמנו בנטעי-גבריאל נישואין פ"ו סי"ג], מרועה אחד ניתנו והיינו הך". ולענין וידוי בתפילת מנחה דיום החופה שחל בר"ח יש דעות באחרונים, ראה המובא בס' הנישואין כהלכתם פ"ו סעיף סב ובס' נטעי-גבריאל שם פ"ח סי"ח. ובס' ליקוט דיני ומנהגי ראש חודש - חב"ד פ"ד הערה 21 כתב ש"לפי מנהגנו שבכהאי-גוונא מתענה החתן בערב ראש חודש, נראה דגם הווידוי יאמר אז".

7 כן יש לפרסם בכל מקום (כולל ההולכים לדבר בבתי-כ"ג) "שלושים יום לפני החג" ע"ד השתדלות בנתינת צורכי החג לר"ה, כלשון הכתוב "איכלו משמנים ושתו ממתקים ושילו מנות לאין נכון לו" (סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 808).

8 במקום שצריך להדריך את המתפללים בכל קטע, ואין מי שיוכל לעשות זאת מבלי להתפלל עמהם, וגם לא ניתן לעשות זאת ע"י הנפת שלטים עם מספרי העמודים בזמנים המתאימים, בשו"ת איגרות-משה (או"ח ח"א סי' כב) מתיר זאת רק בין המזמורים דפסוקי-דזמרה, וכמובן בין ישתבח

1 יב,טו.כב.

2 יב,יח.כד.כה. טו,כ.כב.

3 כנדפס בתנ"ך ברויאר (ע"פ ה'כתר'), בחומש 'תורה תמימה' ובתיקון 'איש מצליח', וכן הדפיסו בספר חת"ת וב'דבר מלכות'. כל עיקרו של החטף-פתח הזה המופיע בכמה כת"י, לא נועד אלא לבטא שהשבא הוא נע, לבל יבלע בקריאה, ותו לא (הרב מרדכי ברויאר, בנספח למדורת התנ"ך שלו, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' צטז והוצאת חורב עמ' 11. נעתק גם בס' 'הסידור' עמ' רכה, ועיי"ש בעמודים הקודמים. וזה פשר החטף-פתח בתיבת 'הללויה' בסידור 'תורה אור' וצילומיו בהגדה של פסח, ובכמה מקומות בפסוקי דזמרה. [בסידור 'עבודת ישראל' מופיע תמיד כך גם ב'ברכו' ו'הללו', ויוצאי גרמניה אכן מבטאים זאת בחטף-פתח], וראה ב'הגהות לסידור' פ"ג סי' ב"ב ו"ס"ט).

4 כנדפס בתנ"ך קורן ובחומש 'שי למורא'.

5 בחו"ל - פרק חמישי.

להכריזו גם את אמירת 'עלה ויבוא').

הרבי הורה להתחיל באיחולי 'כתיבה וחתימה טובה' מהיום⁹. ופעמים רבות שהיה מקדים יותר¹⁰.
שחרית: אחרי חזרת הש"ץ: הלל, ואברהם זקן, 'זבדיה', קדיש תתקבל. שיר-של-יום, ברכי נפשי, לדוד ה' אורי, קדיש-יתום.

מהיום עד הושענא-רבה ועד בכלל אומרים 'לדוד ה' אורי' בשחרית אחר שיר של יום, ובמנחה קודם עלינו. אומרים קדיש-יתום רק פעם אחת אחרי כל המזמורים (שיר-של-יום, ברכי נפשי, לדוד ה' אורי); וכן במנחה אומרים קדיש-יתום רק אחרי עלינו¹¹.

קריאת התורה - מוציאים ספר-תורה וקוראים לארבעה עולים בפרשת פינחס (במדבר כה, א-טו). חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון. הש"ץ מסיים 'ובא לציון' לעצמו, ולא בקול רם. אומרים 'יהללו' ומכניסים את ספר-התורה לארון-הקודש. חולצים תפילין דרש"י ומניחים תפילין של רבנו-תם. קריאת-שמע, קדש, והיה-כייביאך. שש זכירות. חולצים תפילין דרבננותם. הש"ץ אומר (ולפחות מסיים בקול) איזה מזמור, חצי קדיש, תפילת מוסף. במשך יום זה תוקעים להתלמד¹².

ליוצר, אך לא בק"ש וברכותיה אפילו בין הפרקים. וראה מש"כ בזה בקובץ הערות וביאורים, גיליונות: תת"כ עמ' 95 ותתמ"ו עמ' 40. בעיקר דנו מצד צורך התפילה, ובפרט ע"פ הד"מ סי' קיא ס"ק ב, עיי"ש. ולכאורה יש לדון במצב כזה דהוי כמו "אפרושי מאיסורא" כשא-אפשר בעניין אחר (דשרי כמ"ש בכף החיים סי' סו ס"ק ז. וראה אשיישראל פי"ט הע' א).

9) 'התועודיות' תשמ"ו ח"ד עמ' 339 (מבואר שם שהעיקר הוא הברכה פא"פ, אם כי מדובר גם על כתיבה כשחל בחול, כמנהג המובא להלן ע"י ציון 30).

10) 'אוצר מנהגי חב"ד', אלול, עמ' יג.

11) ספר-המנהגים עמ' 17. כיוון שהטעם הוא כדי למעט באמירת קדישים כשאנו מוכרח, מסייג שם 'חיוב' מאנ"ש המתפלל במניין שאומרים עוד קדישים, לא יאמרם.

12) המג"א (תקפא ס"ק א) הביא שתי שיטות בזמן התחלת התקיעות, אם ביום א' דר"ח או ביום השני, והכריע שאין לזו מהמנהג להתחיל ביום השני (אבל במקום שאין מנהג הכריע בהוספות לשו"ע רבנו לבעל 'דברי נחמיה' שם סו"ס א, להתחיל ביום הראשון). ומנהגו הוא כעין פשרה בין השיטות. ובלקוטי-שיחות כך לד עמ' 95 נתבאר, שתקיעה זו היא 'קול אחד', מעין 'תקיעה אחת' דיום-הכיפורים. מסתבר שכדי להתלמד צריך לתקוע תקיעה, שברים ותוועה, אך מסתמא אין קפידא

מנחה:

לפני 'עלינו' אומרים 'לדוד ה' אורי' (ראה לעיל בשחרית). המתפלל במניין שבו אומרים 'עלינו' תחילה, יאמר עלינו עם הציבור, ו'לדוד ה' אורי' לאחרי זה¹³.

* בחודשי אלול ותשרי, חייבים תלמידי כל הישיבות לשהות וללמוד ולהתפלל בהשגחה מלאה בין כותלי הישיבה (ואין בזה כל סתירה לדרישה לצאת לעורר יהודים וכו'), כי יש די זמן לשני העניינים). יש לפנות לשם כך להנהלות הישיבות [מכל החוגים] ולשכנע אותן שידאגו לכך, ואף לפנות לתלמידים - אם ההנהלה לא תצווה על כך, שהם, בקבלת-עול העצמית שלהם, ירצו וידרשו להישאר אז בישיבה¹⁴.

יום שישי

א' באלול - ב' דראש-חודש

חודש אלול¹⁵:

מנהג ישראל להוסיף בחודש אלול ביתר שאת

במספרם.

13) אג"ק כרך יט עמ' תל. אלא שעליו לזכור, לומר את פסוקי 'אל תירא' ואך צדיקים' ששייכים לסיום התפילה - רק אחרי 'לדוד אורי'. המקור לאמירת עלינו עם הציבור - במקום שמותר להפסיק - הוא באליה רבא סי' רלו ס"ק ד, ואחריו בבית מאיר ומחצית-השקל סי' סה (בק"ו מאמירת תהילה לדוד עם הציבור שנו' שם במ"א ס"ק ג ובשו"ע אדמוה"ז ס"ב). המחאה"ש הובא בקצות-השולחן סי' יג ס"ו. וראה בערוך-השולחן (שם ס"ו) אודות 'תהלה לדוד': 'ואנו אין נוהגין כן, רק בשמע ישראל, וב'עלינו' כשאומרים 'ואנחנו כורעים' צריך לכוונע עמהם כמו ב'מודים'... ויש נוהגים לומר גם 'עלינו' עם הציבור" [וכן רווח כיום, וכן נהג הרבין].

14) לקוטי-שיחות, כרך ב, עמ' 641. ואף בשנים אלו, שרבים מהתמימים נוסעים לבית חיינו או לשליחות, נמשכים סדרי הישיבות עם כל הנשאים עד אחרי היום הקדוש.

15) בכמה פרטים במנהגי חודש אלול נעזרתי ברשימתו של הרה"ח רמ"א שי' זליגואן בכפר חב"ד, גיליון 918 עמ' 72. כ"ק אדמו"ר מהורו"צ אמר: "חודש אלול הוא אחד הזמנים המתאימים שבהם נהגו לנגן את ניגון 'ארבע הברכות' של רבנו הזקן" - ספר-השיחות תרפ"ח עמ' 12. בליקוטי-דיבורים עמ' 204 "ראשי-חודש אלול", ובליקוטי רשימות שבראש ספר-הניגונים עמ' כד, מובא מאותו מקור "בשעת התפילה (כשתפליים ביחידות באריכות)". ספר-השיחות תש"א עמ' 86-85 - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יד-טו.

נוהגים לבדוק בחודש זה תפילין ומזוזות (אם כבר עברו שנים-עשר חודש מברייתן האחרונה), וכל אשר ימצאו בדרך בשאר מצוות - יתקנו. וכדאי ונכון ביותר, שכל אחד ואחד ישתדל לפרסם זה - נוסף על הקיום בעצמו - בכל מקום שידו מגעת, בכל מקום ומקום, לכל אחינו בני-ישראל שליט"א²⁵.

העבודה דחודש אלול (כולל התשובה שב²⁶) היא בשמחה רבה, שלא יכולה להיות שמחה גדולה ממנה, שהרי "המלך בשדה... ומראה פנים שוחקות לכולם"²⁷.

יש לעורר את העם בדרכי נועם ומתוך ענווה, וחלילה לומר (בכל השנה, ובמיוחד בחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות) דברים קשים על ישראל - בנו יחידו של הקב"ה²⁸.

יש להרבות בברכות בחודש זה, ולשלול ענייני היפך הברכה ח"ו²⁹.

כשכותבים מכתב בחודש אלול, נהגו לאחל 'כתיבה וחתימה טובה'³⁰. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לאחל זאת בסיום מכתביו³¹. כן הורה להשתדל לברך (ולהתברך) איש את רעהו ואשה את רעותה, וכן הטף, ילד לחברו וילדה לחברתה, גם בעל-פה פנים-אל-פנים³².

שחרית: מהיום אחר תפילת שחרית תוקעין בשופר: תשר"ת, תש"ת, תר"ת³³.

וביתר עוז בתפילות ובתחנונים (ובפרט באמירת התהלים¹⁶) ובעבודת התפילה, בלימוד התורה (ובפרט - פנימיות התורה)¹⁶, וכן בגמילות-חסדים ובצדקה¹⁷, ובאהבת-ישראל בכלל¹⁸, והתעסקות מיוחדת ב'מבצעים'¹⁹.

גם לנשים, יש להקפיד שלא יעבור עליהן יום ללא הלכות הצריכות וענייני מוסר וחסידות הקשורים לחודשי אלול ותשרי²⁰.

כיוון שבמדינות אלה שנת הלימודים מתחילה בחודש אלול, יש להגביר בחודש זה את הפעילות בענייני חינוך²¹.

בישיבות תומכית-מתימים מוסיפים בחודש זה (התלמידים, וראשי-הישיבה והנהלה במכלי-שכן) זמן ללימוד חסידות, ובפרט מאמרי 'עבודה', ומאמרים השייכים לאלול, כגון: איגרת-התשובה בתניא, דרך-החיים, שער-התשובה ושער-התפילה, ליקוטי-תורה (שכבר מפרשת דברים ואילך מדובר שם אודות התשובה), עטרת-ראש, וכן עוסקים בתפילה במתינות ובחשבון-נפש²².

מעבודת חודש זה: עריכת חשבון-צדק על השנה שעברה וקבלה טובה על השנה הבאה²³, והגברת הזהירות והפעילות בסוד מרע ועשה טוב²⁴.

16 לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 383 וח"ד עמ' 1345. ולהעיר, שע"פ המסופר בלקוטי-דיבורים (ח"א דף קטז,א) שהיו אומרים או לומדים בחודש אלול בליובאוויטש 'תיקוני זוהר', הסיק הרבי שאכן היה מנהג כזה (המוזכר בהקדמה הא' של ס' כסא מלך על תיקוני זוהר) בין חסידי חב"ד, אע"פ שאין הכוונה שחייבים לנהוג בזה (משיחת ש"פ נצו"י תשכ"ב, 'תורת מנחם - התוועדות' כרך לד עמ' 302).

17 צ"ל באופן ד'מתנות (לאביונים) הן בכמות והן באיכות, שתהיה דבר חשוב הן מצד הנותן והן מצד המקבל - התוועדות תשמ"ט ח"ד עמ' 209.

18 ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 700, תש"נ ח"ב עמ' 638, 643 וש"נ.

19 שיחת ש"פ ראה תשל"ד ס"ג. ש"פ ראה תשל"ז ס"כ.

20 משיחת ח"י אלול תשל"ז, הנחת הת' בלתי מוגה סל"ב, עיי"ש.

21 לקוטי-שיחות, כרך יד, עמ' 261, וראה שם עמ' 251. שיחת ח"י אלול תשל"ח ס"ט.

22 'אוצר מנהגי חב"ד' אות ג, וש"נ.

23 שיחת ש"פ ראה תשל"ס"ב.

24 שיחת אדר"ח אלול תשל"ה ס"ב.

25 ספר-השיחות תשמ"ח שם, ממטה-אפרים סי' תקפ"א ס"י. לוח כולל-חב"ד. וראה שיחות-קודש תשל"ד ח"ב עמ' 377, שכאשר זקוקים לברכה מיוחדת, עדיף לבדוק מידי י"ב חודש (כהידור קבוע - ואפילו שלא בחודש אלול).

26 ראה שיחת ח"י אלול תשל"ז סל"ד.

27 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 618.

28 לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 308, 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 1929 ועוד.

29 שיחת כ' מנ"א תשמ"ו ס"י ט"כ.

30 'ספר מהרי"ל - מנהגים' (הוצאת מכון-ירושלים עמ' רנט), הובא בא"ר סי' תקפ"א ס"ק א ובבאר-היטב שם ס"ק י.

31 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' יב. לעיל שם נקבצו גם מנהגי רבותינו נשיאנו שלפניו בנדון.

32 ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 610. מנהג ישראל שגם ילדים שקודם בר (או בת) מצוה יברכו [גם את הגדולים], אף שאי"ז דרך-ארץ... ('התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 339, עיי"ש).

33 ספר-המנהגים - מנהגי חודש אלול (עמ' 53 ואילך). הטעם

מהיום עד ערב יום־הכיפורים ועד בכלל, אומרים בכל יום - במשך היום - שלושה פרקי תהילים לפי הסדר. מי שהחסיר - יתחיל מהיום שהוא עומד בו, ואת אשר החסיר - ישלים (אי־אפשר לומר 'מראש' את הפרקים של הימים הבאים)³⁷. נהוג לאומרם בציבור אחרי אמירת שיעור התהילים היומי, קודם קדיש יתום¹⁰.

ממשיכים בתקיעות בכל החודש, חוץ משבת־קודש וערב ראש־השנה (תוקעים בכל כינוס וכו'), ובפרט לחיילי צה"ל ולאנשי צבא ומשטרה בכל מקום שהם³⁴, וכן לילדים³⁵. אם לא תקעו בשופר בסיום תפילת שחרית, מנהג נכון שיתקעו בשופר לאחר תפילת מנחה³⁶.

- כנגד עשר כוחות הנפש (לקוטי־שיחות ח"ב עמ' 446) וראה גם בס' המאמרים מלוקט ח"ג עמ' רסט (בהוצאה החדשה: ח"ד עמ' רכט).

(34) שיחות־קודש תשל"ו ח"ב עמ' 691 וס"ע 693, עיי"ש.

(35) התועדויות תשמ"ג ח"ד עמ' 1956, ועוד.

(36) "וכמדובר כמה פעמים, ויש רמז לזה בכמה מקומות" - ר"ד

משיחת יום ג' דסליחות, כ"ד אלול תנש"א, לנשי ובנות חב"ד.
(37) ספר־המנהגים שם.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש